حئیدەربابایا سلام

فونئتیک الیفبا-یازیم ایله اؤلچون تورکجەدە

آنیقلایان (حاضیرلایان): مئهران باهارلی

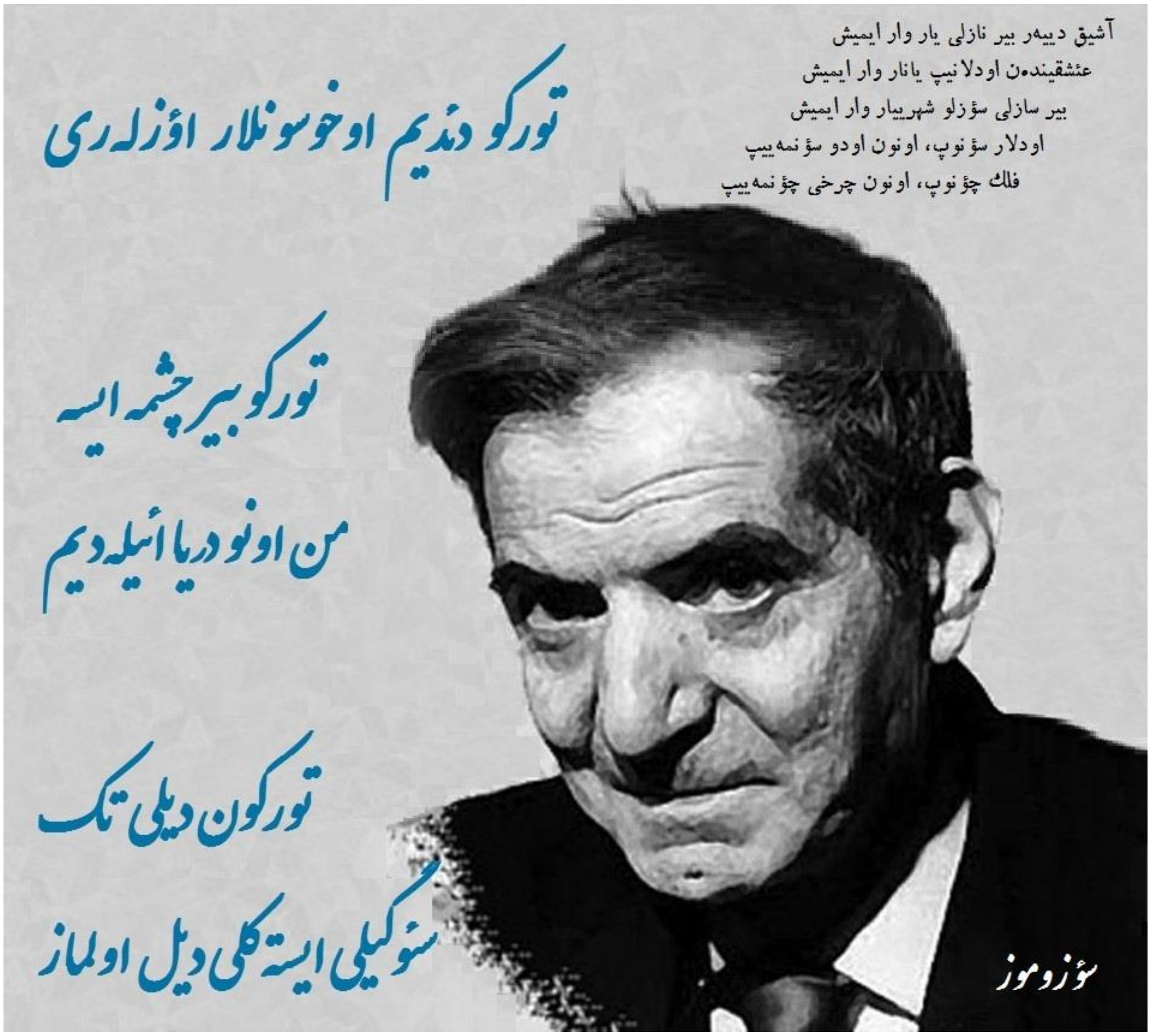

حئیده‌ربابایا سلام، تورکجه‌نین باش‌یاپیتلاریندان بیریدیر. شهریار بو قوشاغی (منظومه‌نی) آتایوردو اولان خیشگه‌ناب (تیکمه‌داش، بوستاناوا، دوغو آزه‌ربایجان) لهجه‌سینده یازمیشدیر. بو یاپیتین (اثه‌رین) یاخلاشیق بوتون چاپلاری، اونون لهجه اؤزه‌للیکله‌رینی قوروموشلاردیر. لهجه‌له‌ره اؤنه‌م وئرمه‌ک، اونلاردا یازماق و یاراتماق، یازیلان و یارادیلان اثه‌رله‌ری لهجه اؤزه‌للیکله‌رینه باغلی قالاراق یایینلاماق، لهجه‌له‌ری قوروما و لهجه‌بیلیمی-دییالئکتولوژی آچیسیندان یارارلی و گره‌کلی بیر داورانیشدیر. آنجاق لهجه‌له‌ری اؤنه‌مسه‌مه ایسته‌یی، لهجه‌له‌ر اوستو اورتاق و میللی یازی دیلینین اولوشماسینا انگه‌ل اولمامالیدیر. حئیده‌ربابایا سلام کیمی باش‌یاپیتلار ایسه، لهجه‌له‌ر اوستو مئعیار- اؤلچون دیلده ده یایینلانمالیدیر. بونون اؤزه‌للیکله ایراندا یاشایان تورک خالقی کیمی اورتاق و میللی یازی دیلینی اولوشدورماقدا و ده میلله‌تله‌شمه سوره‌جینده اولان توپلولوقلار اوچون، یاشامسال اؤنه‌می واردیر. چونکو بو یاپیتلار، رسمی و تحصیل دیلی اوچون اؤلچو سایيلاجاقدیر. لهجه‌له‌رده یارادیلان یاپیتلارین مئعیار دیلده ده یایینلانماسی، آیریجا بو اثه‌رله‌ری اوخویانلارین، باغلی اولدوقلاری بؤلگه و لهجه‌ده‌ن آسیلی اولمادان، اونلاری قولایلیقلا اوخویابیلمه و بللی بیر بؤلگه و اؤزه‌ل بیر لهجه‌نین دئییل، تورک دیلینین و تورک میلله‌تینین اده‌بی یاپیتی اولاراق منیمسه‌مه‌له‌رینی ساغلاماغا کؤمه‌ک ائده‌جه‌کدیر.

بورادا متنی مئعیار و اؤلچون دیلده یایینلاماقدان آماج، اوندا آشیری ده‌ییشیکلیکله‌ر وئرمه‌ک دئییلدیر. آماج، تورکجه‌نین تمه‌ل ایلکه‌له‌ری، بللی باشلی دیل قورالّاری و ان اؤنه‌ملیسی سس اویومو یاسالارینا اؤزه‌ن گؤسته‌رمه‌کدیر (اؤرنه‌یین «حئیده‌ربابایه» یئرینه «حئیده‌ر بابایا»، «قره» یئرینه «قارا»، «آغاش»، یئرینه «آغاج»، «اولدی» یئرینه «اولدو»، «گلدوخ» یئرینه «گلدیک»، «اونناň» یئرینه «اوندان»، «قئیته‌ر» یئرینه «قایتار»، «بولاخ» یئرینه «بولاق» و ..... داها آرتیق اؤرنه‌کله‌ر اوچون یازینین سونونا باخینیز.).

یوخاریدا سؤیله‌نه‌نله‌ر دوغرولتوسوندا، حئیده‌ربابایا سلام قوشوغونون متنینی، مودئرن فونئتیک الیفبا و ایملا و مئعیار- اؤلچون تورکجه‌ده وئریره‌م.

مئهران باهارلی

حئیده‌ربابایا سلام

(هر بیری ۱۱هئجه‌لی بئش دیزه‌ده‌ن اولوشان، بیرینجی بؤلوم ۷۶، ایکینجی بؤلوم ۴۹، توپلام ۱۲۵ بند)

I Bölüm	بیرینجي بؤلوم
1	۱
Héyderbaba, ıldırımlar şaxanda,	حئیده‌ربابا، ایلدیریملار شاخاندا،
Séller, sular şaqqıldayıp axanda,	سئللر، سولار شاققیلداییپ آخاندا،
Qızlar ona sef bağlayıp baxanda,	قیزلار اونا صف باغلاییپ باخاندا،
Salam olsun, şövketize, élize!	سلام اولسون شوکتیزه، ائلیزه!
Menim de bir adım gelsin dilize!	منیم ده بیر آدیم گلسین دیلیزه!
2	۲
Héyderbaba, kekliklerin uçanda,	حئیده‌ربابا، ککلیکله‌رین اوچاندا،
Kol dibinden davşan qalxıp qaçanda,	کول دیبینده‌ن داوشان قالخیپ قاچاندا،
Baxçaların çiçeklenip açanda,	باخچالارین چیچه‌کله‌نیپ آچاندا،
Bizden de bir mümkün olsa yad éyle!	بیزده‌ن ده بیر مومکون اولسا یاد ائیله!
Açılmayan ürekleri şad éyle!	آچیلمایان اوره‌کله‌ري شاد ائیله!
3	۳
Bayram yéli çardaqları yıxanda,	بایرام یئلي چارداقلاري ییخاندا،
Novruz gülü, qar çiçeyi çıxanda,	نووروز گولو، قار چیچه‌یي چیخاندا،
Ağ bulutlar köyneklerin sıxanda,	آغ بولوتلار کؤینه‌کله‌رین سیخاندا،
Bizden de bir yad éyleyen şad olsun!	بیزده‌ن ده بیر یاد ائیله‌یه‌ن شاد اولسون!
Dertlerimiz qoy dikelsin, dağ olsun!	دردله‌ریمیز قوي دیکه‌لسین، داغ اولسون!
4	۴
Héyderbaba, gün dalını dağlasın!	حئیده‌ربابا، گون دالیني داغلاسین!
Üzün gülsün, bulutların ağlasın!	اوزون گولسون، بولوتلارین آغلاسین!
Uşaqların bir deste gül bağlasın!	اوشاقلارین بیر دسته گول باغلاسین!
Yél esende vér getirsin bu yana,	یئل اسه‌نده وئر گتیرسین بو یانا،
Belke menim yatmış baxtım oyana!	بلکه منیم یاتمیش باختیم اویانا!
5	۵
Héyderbaba, senin üzün ağ olsun!	حئیده‌ربابا، سنین اوزون آغ اولسون!
Dört bir yanın bulaq, olsun bağ olsun!	دؤرت بیر یانین بولاق اولسون، باغ اولسون!
Bizden sonra senin başın sağ olsun!	بیزده‌ن سونرا سنین باشین ساغ اولسون!
Dünya qada qeder, ölüm itimdir,	دونیا قادا قده‌ر، اؤلوم ایتیمدیر،
Dünya boyu oğulsuzdur, yétimdir .	دونیا بویو اوغولسوزدور، یئتیمدیر .
6	۶
Héyderbaba, yolum senden kec oldu,	حئیده‌ربابا، یولوم سنده‌ن کج اولدو،
Ömür géçdi, gelemedim géc oldu,	عؤمور گئچدي، گله‌مه‌دیم، گئج اولدو،
Héç bilmedim gözellerin nécoldu.	هئچ بیلمه‌دیم گؤزه‌لله‌رین نئجولدو.
Bilmez idim döngeler var, dönüm var,	بیلمه‌ز ایدیم دؤنگه‌له‌ر وار، دؤنوم وار،
İtginlik var, ayrılıq var, ölüm var .	ایتگینلیک وار، آیریلیق وار، اؤلوم وار .
7	۷

Héyderbaba, yigit emek itirmez,	حئیدەربابا، ییگیت امەک ایتیرمەز،
Ömür géçer, efsus bere bitirmez,	عؤمور گئچەر، افسوس بره بیتیرمەز،
Namerd olan ömrü başa yétirmez.	نامرد اولان عؤمرو باشا یئتیرمەز.
Biz de vallah unutmarıq sizleri,	بیز ده واللاه اونوتماریق سیزلەري،
Göremesek halal édin bizleri .	گؤرەمەسەک حلال ائدین بیزلەري .
8	۸
Héyderbaba, Mir Ejder seslenende,	حئیدەربابا، میر اژدەر سسلەنەنده،
Kend içine sesden küyden düşende,	کند ایچینه سسدەن، کویدەن دوشەنده،
Aşıq Rüstem sazın dillendirende,	آشیق روستەم سازین دیللەندیرەنده،
Yadındadır ne hövlesek qaçardım?	یادیندادیر نه هؤولەسەک قاچاردیم؟
Quşlar tekin qanat çalıp uçardım .	قوشلار تکین قانات چالیپ اوچاردیم
9	۹
Şengülava yurdu aşıq alması,	شنگول‌آوا یوردو عاشیق آلماسي،
Gah da gédip orda qonaq qalması,	گاه دا گئدیپ اوردا قوناق قالماسي،
Daş atması, alma, hayva salması,	داش آتماسي، آلما هایوا سالماسي،
Qalıp şirin yuxu kimin yadımda,	قالیپ شیرین یوخو کیمین یادیمدا،
Eser qoyup ruhumda, her zadımda .	اثر قویوپ روحومدا، هر زادیمدا .
10	۱۰
Héyderbaba, Quru Göl’ün qazları,	حئیدەربابا، قورو گؤلون قازلاري،
Gediklerin sazaq çalan sazları,	گدیکلەرین سازاق چالان سازلاري،
Kend kövşenin payızları, yazları ,	کند کؤوشەنین پاییزلاري، یازلاري،
Bir sinéma perdesidir gözümde,	بیر سینئما پردەسیدیر گؤزومده،
Tek oturup séyr édirem özüm de .	تک اوتوروپ، سئیر ائدەرەم اؤزوم ده .
11	۱۱
Héyderbaba, Qaraçimen Caddesi,	حئیدەربابا، قاراچیمەن جادّەسي،
Çavuşların geler sesi sedası,	چاووشلارین گلەر سسي، صداسي،
Kerbela’ya gédenlerin qadası,	کربلایا گئدەنلەرین قاداسي،
Düşsün bu ac yolsuzların gözüne,	دوشسون بو آج یولسوزلارین گؤزونه،
Temeddünün uyduq yalan sözüne .	تمدّنون اویدوق یالان سؤزونه .
12	۱۲
Héyderbaba, Şéytan bizi azdırıp,	حئیدەربابا، شیطان بیزي آزدیریپ،
Mehebbeti üreklerden qazdırıp ,	محبّتي اورەکلەردەن قازدیریپ،
Qara günün serniviştin yazdırıp,	قارا گونون سرنوشتین یازدیریپ،
Salıp xalqı bir birinin canına,	سالیپ خالقي بیر بیرینین جانینا،
Barışığı beleşdirip qanına .	باریشیغي بلەشدیریپ قانینا
13	۱۳
Göz yaşına baxan olsa, qan axmaz ,	گؤز یاشینا باخان اولسا، قان آخماز،
İnsan olan xencer béline taxmaz,	اینسان اولان خنجر بئلینه تاخماز،
Amma hayıf, kor tutduğun bıraxmaz.	آمما حاییف، کور توتدوغون بیراخماز.
Béhiştimiz cehennem olmaqdadır,	بهشتیمیز جهنّم اولماقدادیر،
Ziheccemiz Meherrem olmaqdadır .	ذي حجّەمیز محرّم اولماقدادیر .
14	۱۴
Xezan yéli yapraqları tökende,	خزان یئلي یاپراقلاري تؤکەنده،
Bulut dağdan enip kende çökende,	بولوت داغدان انیپ، کنده چؤکەنده،
Şeyx ül-İslam gözel sesin çekende,	شیخ الاسلام گؤزەل سسین چکەنده،
Nisgilli söz üreklere deyerdi,	نیسگیللي سؤز اورەکلەره دەیەردي،

Ağaclar da Allah’a baş eyerdi .	آغاجلار دا آللاها باش اەیەردي .
15	۱۵
Daşlı Bulaq, daş qum ilen dolmasın,	داشلي بولاق، داش قوم ایلەن دولماسین،
Baxçaları saralmasın, solmasın,	باخچالاري سارالماسین، سولماسین،
Ordan géçen atlı susuz qalmasın,	اوردان گئچەن آتلي سوسوز قالماسین،
Déne bulaq, xéyrin olsun, axarsan!	دئنه بولاق، خئیرین اولسون، آخارسان!
Ufuqlara xumar xumar baxarsan !.	اوفوقلارا خومار خومار باخارسان !.
16	۱۶
Héyderbaba, dağın daşın seresi ,	حئیدەربابا، داغین داشین سرەسي،
Keklik oxur, dalısında feresi,	ککلیک اوخور، دالیسیندا فرەسي،
Quzuların ağı, bozu, qarası,	قوزولارین آغي، بوزو، قاراسي،
Bir gédeydim dağ dereler uzunu,	بیر گئدەیدیم داغ درەلەر اوزونو،
Oxuyaydım “Çoban, qaytar quzunu”!	اوخویایدیم چوبان، قایتار قوزونو!
17	۱۷
Héyderbaba, Sulu Yér’in düzünde,	حئیدەربابا، سولو یئرین دوزونده،
Bulaq qaynar çay çimenin gözünde,	بولاق قاینار چاي چیمەنین گؤزونده،
Bulaqotu üzer suyun üzünde,	بولاق‌اوتو اوزەر سویون اوزونده،
Gözel quşlar ordan gelip géçerler,	گؤزەل قوشلار اوردان گلیپ گئچەرلەر،
Xelvetleyip bulaqdan su içerler .	خلوتلەییپ بولاقدان سو ایچەرلەر .
18	۱۸
Biçin üstü sünbül biçen oraqlar,	بیچین اوستو سونبول بیچەن اوراقلار،
Éyle bil ki, zülfü darar daraqlar.	ائیله بیل کي، زولفو دارار داراقلار.
Şikarçılar bildirçini soraqlar.	شیکارچیلار بیلدیرچیني سوراقلار.
Biçinçiler ayranların içerler,	بیچینچیلەر آیرانلارین ایچەرلەر،
Bir huşlanıp, sondan durup biçerler .	بیر هوشلانیپ، سوندان دوروپ بیچەرلەر .
19	۱۹
Héyderbaba, kendin günü batanda,	حئیدەربابا، کندین گونو باتاندا،
Uşaqların şamın yiyip yatanda,	اوشاقلارین شامین ییییپ یاتاندا،
Ay bulutdan çıxıp qaş göz atanda,	آي بولوتدان چیخیپ قاش گؤز آتاندا،
Bizden de bir sen onlara qisse dé,	بیزدەن ده بیر سن اونلارا قصّه دئ،
Qissemizde çoxlu qem-u qüsse dé .	قصّەمیزده چوخلو غم وغصّه دئ .
20	۲۰
Qarı Nene géce nağıl diyende,	قاري ننه گئجه ناغیل دییەنده،
Külek qalxıp qap bacanı döyende,	کولەک قالخیپ قاپ باجاني دؤیەنده،
Qurt géçinin Şengülü’nü yiyende,	قورت گئچینین شن‌گول‌وسون ییەنده،
Men qayıdıp bir de uşaq olaydım.	من قاییدیپ بیر ده اوشاق اولایدیم.
Bir gül açıp, ondan sonra solaydım .	بیر گول آچیپ، اوندان سونرا سولایدیم .
21	۲۱
Emmecan’ın bal bekmezin yiyerdim.	عمّەجانین بال، بکمەزین ییەردیم.
Sondan durup üst donumu giyerdim.	سوندان دوروپ اوست دونومو گییەردیم.
Baxçalarda tiringeni diyerdim.	باخچالاردا تیرینگەني دییەردیم.
Ay özümü o ezdiren günlerim,	آي اؤزومو او ازدیرەن گونلەریم،
Qarqı minip at gezdiren günlerim .	قارقي مینیپ آت گزدیرەن گونلەریم .
22	۲۲
Heci Xala çayda paltar yuvardı,	هجي خالا چایدا پالتار یووادي،
Memmed Sadıq damlarını suvardı,	ممەد صادیق داملاریني سووادي،

Héç bilmezdik dağdı, daşdı, duvardı,	هئچ بیلمەزدیک داغدي، داشدي، دووارد‌ي،
Her yan geldi şıllaq atıp aşardıq,	هر یان گلدي، شیللاق آتیپ آشاردیق،
Allah, ne xoş qemsiz qemsiz yaşardıq .	آللاه نه خوش، غمسیز غمسیز یاشاردیق .
23	٢٣
Şéyx ül-İslam munacatı diyerdi,	شیخ الاسلام موناجاتي دییەردي،
Meşed Rehim lebbâdeni giyerdi,	مشهد رحیم لبّادەني گییەردي،
Meşdaceli bozbaşları yiyerdi,	مشداجعلي بوزباشلاري ییيەردي،
Biz xoşuduq, xéyrat olsun, toy olsun,	بیز خوشودوق، خئیرات اولسون، توي اولسون،
Ferq éylemez, her nolacaq, qoy olsun!	فرق ائیلەمەز، هر نولاجاق، قوي اولسون!
24	٢۴
Melik Niyaz verendilin salardı,	ملەک نییاز وەرەندیلین سالاردي،
Atın çapıp, gıyqacıdan çalardı,	آتین چاپیپ، قییقاجیدان چالاردي،
Qırqı tekin gedik başın alardı,	قیرقي تکین گدیک باشین آلاردي،
Dolayıya qızlar açıp pencere,	دولاییيا قیزلار آچیپ پنجره،
Pencerelerde ne gözel menzere!	پنجرەلەرده نه گؤزەل منظره!
25	٢۵
Héyderbaba, kendin toyun tutanda,	حئیدەربابا، کندین تویون توتاندا،
Qız gelinler xına, pilte satanda,	قیز گلینلەر خینا، پیلته ساتاندا،
Bey geline damdan alma atanda,	بەي گلینه دامدان آلما آتاندا،
Menim de o qızlarında gözüm var,	منیم ده او قیزلاریندا گؤزوم وار،
Aşıqların sazlarında sözüm var .	آشیقلارین سازلاریندا سؤزوم وار .
26	٢۶
Héyderbaba, bulaqların yarpızı,	حئیدەربابا، بولاقلارین یارپیزي،
Bostanların gülbeseri, qarpızı,	بوستانلارین گولبەسري، قارپیزي،
Çerçilerin ağ nabatı, saqqızı,	چرچیلەرین آغ ناباتي، ساققیزي،
İndi de var damağımda dad vérer,	ایندي ده وار داماغیمدا داد وئرەر،
İtgin géden günlerimden yad vérer .	ایتگین گئدەن گونلەریمدەن یاد وئرەر .
27	٢٧
Bayram idi, gécequşu oxurdu,	بایرام ایدي، گئجه قوشو اوخوردو،
Adaqlı qız bey corabın toxurdu,	آداقلي قیز بەي جورابین توخوردو،
Her kes şalın bir bacadan soxurdu.	هر کس شالین بیر باجادان سوخوردو.
Ay ne gözel qaydaydı şal sallamaq.	آي نه گؤزەل قایدایدي شال سالّاماق.
Bey şalına bayramlığın bağlamaq .	بەي شالینا بایراملیغین باغلاماق .
28	٢٨
Şal istedim men de évde ağladım,	شال ایستەدیم من ده ائوده آغلادیم،
Bir şal alıp téz bélime bağladım,	بیر شال آلیپ تئز بئلیمه باغلادیم،
Qulamgile qaçdım, şalı salladım,	غولامگیله قاچدیم، شالي سالّادیم،
Fatma Xala mene corab bağladı,	فاطما خالا منه جوراب باغلادي،
Xan Nene'mi yada salıp ağladı .	خان ننەمي یادا سالیپ آغلادي .
29	٢٩
Héyderbaba, Mirzemmed'in baxçası,	حئیدەربابا، میرزەممەدین باخچاسي،
Baxçaların turşa şirin alçası,	باخچالارین تورشا شیرین آلچاسي،
Gelinlerin düzmeleri, taxçası,	گلینلەرین دوزمەلەري، تاخچاسي،
Héy düzüler gözlerimin refinde,	هئي دوزولەر گؤزلەریمین رفینده،
Xéyme vurar xâtireler sefinde .	خئیمه وورار خاطیرەلەر صفینده .
30	٣٠

Bayram olup qızıl palçıq ezerler,	بایرام اولوپ، قیزیل پالچیق ازەرلەر،
Naxış vurup otaqları bezerler,	ناخیشووروپ اوتاقلاري بزەرلەر،
Taxçalara düzmeleri düzerler,	تاخچالارا دوزمەلەري دوزەرلەر،
Qız gelinin fındıqcası, xınası,	قیز گلینین فیندیقجاسي، خیناسي،
Heveslener anası, qaynanası .	هوسلەنەر آناسي، قایناناسي .
31	۳۱
Bakıçının sözü, savı, kağızı,	باکیچي‌نین سؤزو، ساوي، کاغیزي،
İneklerin bulaması, ağızı,	اینەکلەرین بولاماسي، آغیزي،
Çerşenbenin girdekanı, mevizi,	چرشەنبەنین گیردەکاني، مەویزي،
Qızlar diyer “Atıl matıl çerşenbe,	قیزلار دییەر «آتیل ماتیل چرشەنبە،
Ayna tekin baxtım açıl çerşenbe”	آینا تکین باختیم آچیل چرشەنبە»
32	۳۲
Yumurtanı göyçek güllü boyardıq,	یومورتاني گؤیچەک، گوللو بویاردیق،
Çaqqışdırıp sınanların soyardıq,	چاققیشدیریپ، سینانلارین سویاردیق،
Oynamaqdan birce meger doyardıq?	اویناماقدان بیرجه مگر دویاردیق ؟
Eli mene yaşıl aşıq vérerdi,	علي منه یاشیل آشیق وئرەردي،
İrza mene Novruzgülü dererdi .	ایرضا منه نووروز گولو درەردي .
33	۳۳
Novruzeli xermende vel sürerdi,	نووروز علي خرمنده وەل سورەردي،
Gahdan enip küleşlerin kürerdi.	گاهدان انیپ کولەشلەرین کورەردي
Dağdan da bir çoban iti hürerdi.	داغدان دا بیر چوبان ایتي هورەردي.
Onda gördün ulaq ayaq saxladı,	اوندا گؤردون اولاق آیاق ساخلادي،
Dağa baxıp qulaqların şaxladı .	داغا باخیپ قولاقلارین شاخلادي .
34	۳۴
Axşambaşı naxır ilen gelende,	آخشام باشي ناخیر ایلەن گلەنده،
Qoduqları çekip vurardıq bende,	قودوقلاري چکیپ وورارديق بنده،
Naxır géçip gédip yétende kende,	ناخیر گئچیپ گئدیپ یئتەنده کنده،
Hayvanları çıplaq minip qovardıq,	حایوانلاري چیپلاق مینیپ قووارديق،
Söz çıxsaydı sine gerip savardıq .	سؤز چیخسایدي سینه گریپ ساواردیق .
35	۳۵
Yaz gécesi çayda sular şarıldar.	یاز گئجەسي چایدا سولار شاریلدار.
Daş qayalar sélde aşıp xarıldar.	داش قایالار سئلده آشیپ خاریلدار.
Qaranlıqda qurdun gözü parıldar.	قارانلیقدا قوردون گؤزو پاریلدار.
İtler gördün, qurdu séçip ulaşdı,	ایتلەر گؤردون، قوردو سئچیپ اولاشدي،
Qurt da gördün, qalxıp gedikden aşdı .	قورت دا گؤردون، قالخیپ گدیکدەن آشدي .
36	۳۶
Qış gécesi tövlelerin otağı,	قیش گئجەسي طؤولەلەرین اوتاغي،
Kendilerin oturağı, yatağı,	کندلیلەرین اوتوراغي، یاتاغي،
Buxarıda yanar odun yanağı,	بوخاریدا یانار اودون یاناغي،
Şebçerezi, girdekanı, iydesi ,	شب چرەزي، گیردەکاني، اییدەسي،
Kendi basar gülüp oynamaq sesi .	کندي باسار گولوپ دانیشماق سسي .
37	۳۷
Şüca Xaloğlu’nun Bakı sovqatı,	شوجاع خالوغلونون باکي سووقاتي،
Damda qurar samavarı, söhbeti,	دامدا قوران ساماواري، صحبتي،
Yadımdadır şestli qeddi, qameti,	یادیمدادیر شستلي قدّي، قامتي،
Cünemmed’in toyu döndü yas oldu.	جونەممەگـین تویو دؤندو یاس اولدو.

Nene Qız’ın baxt aynası kas oldu .	ننه قیزین باخت آیناسي کاس ولدو .
38	۳۸
Héyderbaba, Nene Qız’ın gözleri,	حئیدەربابا، ننه قیزین گؤزلەري،
Rexşende’nin şirin şirin sözleri,	رخشەندەنین شیرین شیرین سؤزلەري،
Türkü dédim, oxusunlar özleri,	تورکو دئدیم، اوخوسونلار اؤزلەري،
Bilsinler ki, adam géder ad qalar,	بیلسینلەر کي آدام گئدەر، آد قالار،
Yaxşı pisden ağızda bir dad qalar .	یاخشي پیسدەن آغیزدا بیر داد قالار
39	۳۹
Yaz qabağı gün günéyi döyende,	یاز قاباغي گون گونئیي دؤیەندە،
Kend uşağı qar güllesin sévende,	کند اوشاغي قار گوللەسین سئوەندە،
Kürekçiler dağda kürek züvende,	کورەکچیلەر داغدا کورەک زووەندە،
Menim rûhum éyle bilin ordadır,	منیم روحوم ائیله بیلین اوردادیر،
Keklik kimi batıp qalıp qardadır .	ککلیک کیمي باتیپ قالیپ قاردادیر .
40	۴۰
Qarı Nene uzadanda işini,	قاري ننه اوزاداندا ایشیني،
Gün bulutda eyirerdi téşini,	گون بولوتدا اەییرەردي تئشیني،
Qurt qocalıp çekdirende dişini,	قورت قوجالیپ، چکدیرەندە دیشیني،
Sürü qalxıp dolayıdan aşardı,	سورو قالخیپ، دولاییدان آشاردي،
Baydaların sütü aşıp daşardı .	بایدالارین سوتو آشیپ داشاردي .
41	۴۱
Xecce Sultan Emme, dişin qısardı,	خججه سولطان عمّە، دیشین قیساردي،
Molla Bağır Emoğlu téz mısardı,	موللا باغیر عمواوغلو تئز میساردي،
Tendir yanıp tütsü évi basardı,	تندیر یانیپ توتسو ائوي باساردي،
Çaydanımız ersin üste qaynardı ,	چایدانیمیز ارسین اوسته قایناردي،
Qavurqamız sac içinde oynardı .	قاوورقامیز ساج ایچینده اویناردي .
42	۴۲
Bostan pozup getirerdik aşağı,	بوستان پوزوپ، گتیرەردیک آشاغي،
Doldurardıq évde taxta tabağı,	دولدوراردیق ائودە تاختا تاباغي،
Tendirlerde pişirerdik qabağı,	تندیرلەردە پیشیرەردیک قاباغي،
Özün yiyip toxumların çıtlardıq,	اؤزون یییيپ، توخوملارین چیتلاردیق،
Çox yémekden lap az qala çatlardıq .	چوخ یئمەکدەن لاپ آز قالا چاتلاردیق .
43	۴۳
Verziqan’dan armıt satan gelende,	ورزیقاندان آرمیت ساتان گلەندە،
Uşaqların sesi düşerdi kende,	اوشاقلارین سسي دوشەردي کندە،
Biz de bu yandan éşidip bilende,	بیز ده بو یاندان ائشیدیپ بیلەندە،
Şıllaq atıp bir qışqırıq salardıq,	شیللاق آتیپ، بیر قیشقیریق سالاردیق،
Buğda vérip armıtlardan alardıq .	بوغدا وئریپ آرمیتلاردان آلاردیق .
44	۴۴
Mirze Tağı’ylan géce gétdik çaya,	میرزه تاغيیلان گئجه گئتدیک چایا،
Men baxıram sélde boğulmuş aya,	من باخیرام سئلده بوغولموش آیا،
Birden ışıq düşdü o tay baxçaya,	بیردەن ایشیق دوشدو او تاي باخچایا،
Éy vay dedik qurtdur, qayıtdıq qaçdıq.	ائي واي دئدیک قورتدور، قاییتدیق قاچدیق.
Héç bilmedik ne vaxt küllükden aşdıq .	هئچ بیلمەدیک نه واخت کوللوکدەن آشدیق .
45	۴۵
Héyderbaba, ağacların ucaldı,	حئیدەربابا، آغاجلارین اوجالدي،
Amma hayıf cavanların qocaldı,	آمما حاییف جاوانلارین قوجالدي،

Toxluların arıqlayıp acaldı,	توخلولارين آريقلاييپ آجالدي،
Kölge döndü, gün batdı, qaş qaraldı.	کؤلگه دؤندو، گون باتدي، قاش قارالدي.
Qurdun gözü qaranlıqda bereldi .	قوردون گؤزو قارانليقدا برەلدي .
46	۴۶
Éşitmişem yanır Allah Çırağı,	ائشيتميشەم يانير آللاه چيراغي،
Dâyir olup mescidizin bulağı,	داير اولوپ مسجيديزين بولاغي،
Rahat olup kendin évi, uşağı,	راحات اولوپ کندين ائوي، اوشاغي،
Mensur Xan'ın eli qolu var olsun !	منصورخانين الي قولو وار اولسون!
Harda qalsa Allah ona yar olsun !	هاردا قالسا آللاه اونا يار اولسون!
47	۴۷
Héyderbaba, Mollabrahım var ya yox?	حئيدەربابا، موللابراهيم وار يا يوخ ؟
Mekteb açar, oxur uşaqlar ya yox?	مکتب آچار، اوخور اوشاقلار يا يوخ ؟
Xermen üstü mektebi bağlar ya yox?	خرمن اوستو مکتبي باغلار يا يوخ ؟
Menden Axund'a yétirersen salam.	مندەن آخوندا يئتيرەرسەن سلام.
Edebli bir salam-i ma la kelam .	ادبلي بير سلامِ ما لا کلام
48	۴۸
Xecce Sultan Emme gédip Tebriz'e.	خجه سولطان عمّه گئديپ تبريزه.
Amma ne Tebriz ki, gelemir bize.	آمما نه تبريز کي، گلەمير بيزه.
Balam durun, qoyaq gédek évmize.	بالام دورون، قوياق گئدەک ائوميزه.
Ağa öldü tufağımız dağıldı.	آغا اؤلدو، توفاغيميز داغيلدي.
Qoyun olan yad gédiben sağıldı .	قويون اولان ياد گئديبەن ساغيلدي .
49	۴۹
Héyderbaba, dünya yalan dünyadır,	حئيدەربابا، دونيا يالان دونيادير،
Süléyman'dan. Nuh'dan qalan dünyadır,	سولئيماندان، نوحدان قالان دونيادير،
Oğul doğan, derde salan dünyadır,	اوغول دوغان، درده سالان دونيادير،
Her kimseye her ne vérip alıpdır.	هر کيمسەيه هر نه وئريپ آليپدير.
Eflatun'dan bir quru ad qalıpdır .	افلاطوندان بير قورو آد قاليپدير .
50	۵۰
Héyderbaba, yar-u yoldaş döndüler.	حئيدەربابا، يار و يولداش دؤندولەر.
Bir de meni çölde qoyup çöndüler.	بير ده مني چؤلده قويوپ چؤندولەر.
Çéşmelerim, çıraqlarım söndüler.	چشمەلەريم، چيراقلاريم سؤندولەر.
Yaman yérde gün döndü, axşam oldu,	يامان يئرده گون دؤندو، آخشام اولدو،
Dünya mene xerâbe-yi Şam oldu .	دونيا منه خرابه-يي شام ولدو .
51	۵۱
Emoğlu'ylan géden géce Qıpcağ'a,	عموغلويلان گئدەن گئجه قيپچاغا،
Ay ki cıxdı atlar geldi oynağa,	آي کي چيخدي، آتلار گلدي اويناغا،
Dırmaşırdıq, dağdan aşırdıq dağa.	ديرماشيرديق، داغدان آشيرديق داغا.
Meşmemi Xan, göy atını oynatdı,	مش ممي‌خان، گؤي آتيني اويناتدي،
Tüfengini aşırdı, şaqqıldatdı .	توفەنگيني آشيردي، شاققيلداتدي .
52	۵۲
Héyderbaba, Qara Göl'ün deresi,	حئيدەربابا، قارا گؤلون درەسي،
Xişgenab'ın yolu, bendi, beresi,	خيشگەناب‌ين يولو، بندي، برەسي،
Orda düşer çil kekliyin feresi,	اوردا دوشەر چيل ککليين فرەسي،
Ordan géçer yurdumuzun özüne,	اوردان گئچەر يوردوموزون اؤزونه،
Biz de géçek yurdumuzun sözüne	بيز ده گئچەک يوردوموزون سؤزونه
53	۵۳

Xişgenab’ı yaman güne kim salıp?	خیشگەنابـي یامان گونه کیم سالیپ ؟
Séyidlerden kim qırılıp, kim qalıp?	سئییدلەردەن کیم قیریلیپ، کیم قالیپ ؟
Âmir Qafar dam daşını kim alıp?	آمیر غافار دام داشیني کیم آلیپ ؟
Bulaq gine gelip Gölü doldurur?	بولاق گینه گلیپ گؤلو دولدورور ؟
Ya quruyup baxçaları soldurur ?	یا قورویوپ باخچالاري سولدورور ؟
54	۵۴
Âmir Qafar séyidlerin tacıydı,	آمیر غافار سئییدلەرین تاجيیدي،
Şahlar şikar étmesi qıyqacıydı,	شاهلار شیکار ائتمەسي قیيقاجيیدي،
Merde şirin, namerde çox acıydı,	مرده شیرین، نامرده چوخ آجيیدي،
Mezlumların haqqı üste eserdi,	مظلوملارین حاققي اوسته اسەردي،
Zalımları qılıc tekin keserdi .	ظالیملاري قیلیج تکین کسەردي .
55	۵۵
Mir Mustafa Dayı, uca boy baba,	میر موصطافا دایي، اوجا بوي بابا،
Héykelli, saqqallı Tolustoy baba,	هیکللي، ساققاللي تولوستوي بابا،
Éyleyerdi yas meclisin toy baba,	ائیلەیەردي یاس مجلیسین توي بابا،
Xişgenab’ın âb-i rûsu, erdemi,	خیشگەنابـین آبِ روسو، اردەمي،
Mescidlerin, meclislerin görkemi .	مسجیدلەرین، مجلیسلەرین گؤرکەمي .
56	۵۶
Mecd üs-Sadat gülerdi bağlar kimi,	مجد السّادات گولەردي باغلار کیمي،
Guruldardı bulutlu dağlar kimi,	گورولداردي بولوتلو داغلار کیمي،
Söz ağzında erirdi yağlar kimi,	سؤز آغزیندا اریردي یاغلار کیمي،
Alnı açıq, yaxşı, derin qanardı,	آلني آچیق، یاخشي، درین قاناردي،
Yaşıl gözler çıraq tekin yanardı .	یاشیل گؤزلەر چیراق تکین یاناردي .
57	۵۷
Menim atam sufralı bir kişiydi,	منیم آتام سوفرالي بیر کیشيیدي،
Él elinden tutmaq onun işiydi,	ائل الیندەن توتماق اونون ایشيیدي،
Gözellerin axıra qalmışıydı,	گؤزەل‌لەرین آخیرا قالمیشيیدي،
Ondan sonra dönergeler dönüpler,	اوندان سونرا دؤنەرگەلەر دؤنوپلەر،
Mehebbetin çıraqları sönüpler .	محبّتین چیراقلاري سؤنوپلەر .
58	۵۸
Mir Saléh’in delisavlıq étmesi,	میر صالیح‌ین دلي‌ساولیق ائتمەسي،
Mir Eziz’in şirin şaxséy gétmesi,	میر عزیزین شیرین شاخسئي گئتمەسي،
Mir Memmed’in qurulması, bitmesi,	میر ممەدین قورولماسي، بیتمەسي،
İndi dések ehvalatdı, nağıldı,	ایندي دئسەک احوالاتدي، ناغیلدي،
Géçdi gétdi, itdi batdı, dağıldı .	گئچدي گئتدي، ایتدي باتدي، داغیلدي .
59	۵۹
Mir Ebdül’ün aynada qaş yaxması,	میر عبدول‌ون آینادا قاش یاخماسي،
Cevciklerinden qaşının axması,	جەوجیکلەریندەن قاشینین آخماسي،
Boylanması, dam duvardan baxması,	بویلانماسي، دام دوواردان باخماسي،
Sah Abbas’ın dürbünü yâdeş bé xéyr !	شاه عابباس‌ین دوربونو، یادش به خیر !
Xöşqenab’ın xoş günü, yâdeş bé xéyr !	خیشگەنابـین خوش گونو، یادش به خیر !
60	۶۰
Sitaremme, nezikleri yapardı,	سیتارعمّه، نزیکلەري یاپاردي،
Mir Qadir de herden birin qapardı,	میر قادیر ده هردەن بیرین قاپاردي،
Qapıp yiyip, dayca tekin çapardı,	قاپیپ ییییپ، دایجا تکین چاپاردي،
Gülmeliydi onun nezik qapması,	گولمەلي‌یدي اونون نزیک قاپماسي،

Emme’min de ersininin şappası .	عمّه‌مین ده ارسینینین شاپپاسي .
61	۶۱
Héyderbaba, Âmir Héyder néyleyir?	حئیده‌ربابا، آمیر حئیده‌ر نئیله‌ییر ؟
Yeqin gine samavarı qaynayır.	یقین گینه ساماواري قاینايیر.
Day qocalıp alt engiylen çéyneyir.	داي قوجالیپ، آلت انگي‌یله‌ن چئینه‌ییر.
Qulaq batıp, gözü girip qaşına,	قولاق باتیپ، گؤزو گیریپ قاشینا،
Yazıq Emme, hava gelip başına .	یازیق عمّه، هاوا گلیپ باشینا .
62	۶۲
Xanım Emme Mir Ebdül’ün sözünü,	خانیم عمّه میر عبدول‌ون سؤزونو،
Éşidende eyer ağzı gözünü,	ائشیده‌نده اه‌یه‌ر آغزي گؤزونو،
Melkemuta vérer onun özünü,	ملکه‌موتا وئره‌ر اونون اؤزونو،
Da’vaların şuxluq ilen qatarlar,	داعوالارین شوخلوق ایله‌ن قاتارلار،
Eti yiyip, başı atıp yatarlar .	اتي ییبیپ، باشي آتیپ یاتارلار .
63	۶۳
Fizze Xanım Xişgenab’ın gülüydü.	فیضضه خانیم خیشگه‌ناب‌ین گولویدو.
Âmir Yahya Emqızı’nın quluydu.	آمیر یحیا عم‌قیزینین قولویدو.
Rüxsare artist idi, sévgiliydi.	روخساره آرتیست ایدي، سئوگیلي‌یدي.
Séyid Hüséyn Mir Saléh’i yansılar,	سئیید حوسئین میر صالیح‌ي یانسیلار،
Âmir Cefer qéyretlidir, qan salar .	آمیر جعفر غیرتلیدیر، قان سالار .
64	۶۴
Seher tézden naxırçılar gelerdi,	سحر تئزده‌ن ناخیرچیلار گله‌ردي،
Qoyun quzu, dam bacada melerdi,	قویون قوزو، دام باجادا مله‌ردي،
Emme Can’ım körpelerin belerdi.	عمّه جانیم کؤرپه‌له‌رین بله‌ردي.
Tendirlerin qavzanardı tütsüsü,	تندیرله‌رین قاوزاناردي توتسوسو،
Çöreklerin gözel iyi, ısısı .	چؤره‌کله‌رین گؤزه‌ل ایيي، ایسیسي .
65	۶۵
Göyerçinler deste qalxıp uçarlar,	گؤیه‌رچینله‌ر دسته قالخیپ اوچارلار،
Gün saçanda qızıl perde açarlar,	گون ساچاندا قیزیل پرده آچارلار،
Qızıl perde açıp yığıp qaçarlar.	قیزیل پرده آچیپ، ییغیپ قاچارلار.
Gün ucalıp artar dağın celalı,	گون اوجالیپ، آرتار داغین جلالي،
Tebietin cavanlanar cemalı .	طبیعتین جاوانلانار جمالي .
66	۶۶
Héyderbaba, qarlı dağlar aşanda,	حئیده‌ربابا، قارلي داغلار آشاندا،
Géce kervan yolun azıp çaşanda,	گئجه کروان یولون آزیپ چاشاندا،
Men hardasam, Téhran’da ya Kaşan’da,	من هارداسام، تئهراندا یا کاشاندا،
Uzaqlardan gözüm séçer onları,	اوزاقلاردان گؤزوم سئچه‌ر اونلاري،
Xeyal gelip aşıp géçer onları .	خیال گلیپ، آشیپ گئچه‌ر اونلاري .
67	۶۷
Bir çıxaydım Dam Qaya’nın daşına,	بیر چیخایدیم دام قایانین داشینا،
Bir baxaydım géçmişine, yaşına,	بیر باخایدیم گئچمیشینه، یاشینا،
Bir göreydim neler gelmiş başına.	بیر گؤره‌یدیم نه‌له‌ر گلمیش باشینا.
Men de onun qarlarıylan ağlardım,	من ده اونون قارلاري‌یلان آغلاردیم،
Qış donduran ürekleri dağlardım .	قیش دوندوران اوره‌کله‌ري داغلاردیم .
68	۶۸
Héyderbaba, gül qonçası xendandır,	حئیده‌ربابا، گول غونچاسي خنداندیر،
Amma hayıf, ürek qezâsı qandır,	آمما حاییف، اوره‌ک غذاسي قاندیر،

Zindeganlıq bir qaranlıq zindandır,	زیندەگانلیق بیر قارانلیق زینداندیر،
Bu zindanın deriçesin açan yox,	بو زیندانین دریچەسین آچان یوخ،
Bu darlıqdan bir qurtulup qaçan yox .	بو دارلیقدان بیر قورتولوپ قاچان یوخ .
69	۶۹
Héyderbaba, göyler bütün dumandır,	حئیدەربابا، گؤیلەر بوتون دوماندیر،
Günlerimiz birbirinden yamandır,	گونلەریمیز بیر بیریندەن یاماندیر،
Birbirizden ayrılmayın amandır,	بیر بیریزدەن آیریلمایین آماندیر،
Yaxşılığı elimizden alıplar,	یاخشیلیغي الیمیزدەن آلیپلار،
Yaxşı bizi yaman güne salıplar .	یاخشي بیزي یامان گونه سالیپلار .
70	۷۰
Bir soruşun bu qarqınmış felekden,	بیر سوروشون بو قارقینمیش فلکدەن،
Ne isteyir bu qurduğu kelekden? !	نه ایستەییر بو قوردوغو کلەکدەن ؟!
Déne géçirt ulduzları elekden.	دئنه گئچیرت اولدوزلاري الکدەن
Qoy tökülsün bu yér üzü dağılsın.	قوي تؤکولسون، بو یئر اوزو داغیلسین.
Bu şéytanlıq qurqusu bir yığılsın .	بو شیطانلیق قورغوسو بیر ییغیلسین .
71	۷۱
Bir uçaydım bu çırpınan yél ilen,	بیر اوچایدیم بو چیرپینان یئل ایلەن،
Bağlaşaydım dağdan aşan sél ilen,	باغلاشایدیم داغدان آشان سئل ایلەن،
Ağlaşaydım uzaq düşén él ilen,	آغلاشایدیم اوزاق دوشەن ائل ایلەن،
Bir göreydim ayrılığı kim saldı?	بیر گؤرەیدیم آیریلیغي کیم سالدي ؟
Ölkemizde kim qırılıp, kim qaldı ?	اؤلکەمیزده کیم قیریلدي، کیم قالدي ؟
72	۷۲
Men senin tek dağa saldım nefesi,	من سنین تک داغا سالدیم نفسي،
Sen de qaytar göylere sal bu sesi,	سن ده قایتار گؤیلەره سال بو سسي،
Bayquşun da dar olmasın qefesi,	بایقوشون دا دار اولماسین قفسي،
Burda bir şér darda qalıp bağırır.	بوردا بیر شئر داردا قالیپ باغیریر.
Mürüvvetsiz insanları çağırır .	مروّتسیز اینسانلاري چاغیریر .
73	۷۳
Héyderbaba, qéyret qanın qaynarken,	حیئدەربابا، غیرت قانین قاینارکەن،
Qaranquşlar senden qopup qalxarken,	قارانقوشلار سندەن قوپوپ قالخارکەن،
O sıldırım daşlar ilen oynarken,	او سیلدیریم داشلار ایلەن اوینارکەن،
Qavzan menim himmetimi orda gör,	قاوزان منیم همّتیمي اوردا گؤر،
Ordan eyil, qâmetimi darda gör .	اوردان اەییل، قامتیمي داردا گؤر .
74	۷۴
Héyderbaba, géce durna géçende,	حئیدەربابا، گئجه دورنا گئچەنده،
Koroğlu’nun gözü qara séçende,	کوراوغلونون گؤزو قارا سئچەنده،
Qıratı’nı minip kesip biçende,	قیر آتیني مینیپ، کسیپ بیچەنده،
Men de burdan téz metlebe çatmaram,	من ده بوردان تئز مطلبه چاتمارام،
Ayvaz gelip çatmayınca yatmaram .	آیواز گلیپ چاتمایینجا یاتمارام .
75	۷۵
Héyderbaba, merd oğullar doğgunan,	حئیدەربابا، مرد اوغوللار دوغگونان،
Namerdlerin burunların oğgunan,	نامردلەرین بورونلارین اوغگونان،
Gediklerde qurtları tut boğgunan,	گدیکلەرده قورتلاري توت، بوغگونان،
Qoy quzular ayın şayın otlasın,	قوي قوزولار آیین شایین اوتلاسین،
Qoyunların quyruqların qatlasın .	قویونلارین قویروقلارین قاتلاسین .
76	۷۶

Héyderbaba, senin göylün şad olsun,	حئیدەربابا، سنین گؤیلون شاد اولسون،
Dünya varken ağzın dolu dad olsun,	دونیا وارکەن آغزین دولو داد اولسون،
Senden géçen tanış olsun, yad olsun,	سندەن گئچەن تانیش اولسون، یاد اولسون،
Déne menim şâir oğlum Şehriyar,	دئنه منیم شاعیر اوغلوم شهرییار،
Bir ömürdür, qem üstüne qem qalar .	بیر عؤموردور، غم اوستونه غم قالار .
II Bölüm	**ایکینجی بؤلوم**
77	۷۷
Héyderbaba, geldim seni yoxlayam,	حئیدەربابا، گلدیم سني یوخلایام،
Bir de yatam qucağında, yuxluyam,	بیر ده یاتام قوجاغیندا، یوخلویام،
Ömrü qovam, belke burda haxlıyam,	عؤمرو قووام، بله بوردا حاخلییام،
Uşaqlığa diyem, bize gelsin bir,	اوشاقلیغا دییەم، بیزه گلسین بیر،
Aydın günler ağlar üze gülsün bir.	آیدین گونلەر آغلار اوزه گولسون بیر.
78	۷۸
Héyderbaba, çekdin meni getirdin,	حئیدەربابا، چکدین مني گتیردین،
Yurdumuza yuvamıza yétirdin,	یوردوموزا، یووامیزا یئتیردین،
Yusuf'unu uşaq iken itirdin,	یوسوفـونو اوشاق ایکەن ایتیردین،
Qoca Ye'qub itmişsem de tapıpsan,	قوجا یعقوب، ایتمیشسەم ده تاپیپسان،
Qovalayıp qurt ağzından qapıpsan.	قووالاییپ قورت آغزیندان قاپیپسان.
79	۷۹
Gédenlerin yéri burda görünür,	گئدەنلەرین یئري بوردا گؤرونور،
Xanım Nene'm ağ kefenin bürünür,	خانیم ننەم آغ کفنین بورونور،
Dalımcadır, hara gédem sürünür,	دالیمجادیر، هارا گئدەم سورونور،
Bala geldin? Niye béyle géc geldin?	بالا گلدین؟ نییه بئیله گئج گلدین ؟
Sebrim senlen güleşdi, sen güc geldin .	صبریم سنلەن گولەشدي، سن گوج گلدین .
80	۸۰
Men gördüyüm karvan çatıp köçüpdür,	من گؤردویوم کروان چاتیپ کؤچوپدور،
Ayrılığın şerbetini içipdir,	آیریلیغین شربتیني ایچیپدیر،
Ömrümüzün köçü burdan géçipdir.	عؤمروموزون کؤچو بوردان گئچیپدیر.
Géçip, gédip, géder gelmez yollara,	گئچیپ گئدیپ، گئدەر گلمەز یوللارا،
Tozu qonup bu daşlara, kollara .	توزو قونوپ بو داشلارا، کوللارا .
81	۸۱
Burda şirin xâtireler yatıplar,	بوردا شیرین خاطیرەلەر یاتیپلار،
Daşlar ilen başı başa çatıplar,	داشلار ایلەن باشي باشا چاتیپلار،
Aşnalığın daşın birden atıplar,	آشنالیغین داشین بیردەن آتیپلار،
Men baxanda qavzanırlar, baxırlar,	من باخاندا قاوزانیرلار، باخیرلار،
Bir de yatıp yandırırlar, yaxırlar .	بیر ده یاتیپ، یاندیریرلار، یاخیرلار .
82	۸۲
Qebilemiz burda qurup ocağı,	قبیلەمیز بوردا قوروپ اوجاغي،
İndi olmuş qurt quşların yatağı,	ایندي اولموش قورت قوشلارین یاتاغي،
Gün batanda söner bütün çırağı,	گون باتاندا سؤنەر بوتون چیراغي،
Ve beldetin léyse leha enisü,	و بلدة لیس لها أنیس
İllel yeafirü ve illel isü .	إلّا الیعافیر و إلّا العیس
83	۸۳
Zaman géçir, ufuqlarda toz qalır,	زامان گئچیر، اوفوقلاردا توز قالیر،

Karvan kimi uzaqlara toz salır,	کروان کیمي اوزاقلارا توز سالیر،
Duman gelir, ürekleri çulqayır,	دومان گلیر، اورەکلەري چولقاییر،
Ürek diyir “Zaman, géçme, amandır,	اورەک دییير: زامان، گئچمە، آماندیر،
Géçenlerde gözüm var, bir dayan, dur “	گئچەنلەردە گؤزوم وار، بیر دایان، دور
84	۸۴
Rüzigarın deyirmeni fırlanır,	روزیگارین دەییرمەني فیرلانیر،
Mexluq onun dişlerine tullanır,	مخلوق اونون دیشلەرینە توللانیر،
Bax ki, beşer, gine néce aldanır,	باخ کي بشر گینە نئجە آلدانیر،
Hemişelik şadlıq umur özüne,	همیشەلیک شادلیق اومور اؤزونە،
Qebri görür, toz qondurmur üzüne .	قبري گؤرور، توز قوندورمور اوزونە .
85	۸۵
Köhnelerin sür sümüyü dartılıp,	کؤهنەلەرین سور سومویو دارتیلیپ،
Qurtulanın çul çuxası yırtılıp,	قورتولانین چول چوخاسي ییرتیلیپ،
Mollabrahım lap eriyip, qurtulup	موللابراهیم لاپ ارییيپ، قورتولوپ
Şéyx ül-İslam sahman qalıp, qıbraqdır,	شیخ الاسلام ساهمان قالیپ، قیبراقدیر،
Novruzeli qaçaq géçip, qoçaqdır .	نووروزعلي قاچاق گئچیپ، قوچاقدیر .
86	۸۶
Ahılların yétmiş kefen çürüdüp,	آهیللارین یئتمیش کفن چورودوپ،
Cahılların dünya qemi kiridip,	جاهیللارین دونیا غمي کیریدیپ،
Qız gelinler et canların eridip,	قیز گلینلەر ات جانلارین اریدیپ،
Rexşende’nin neve tutur elini,	رخشەندەنین نوە توتور الیني،
Nene Qız’ın kürekeni, gelini .	ننە قیزین کورەکەني، گلیني .
87	۸۷
Çox şükrü var, gine geldik, görüşdük,	چوخ شوکرو وار، گینە گلدیک، گؤروشدوک،
İtenlerden, bitenlerden soruşduq,	ایتەنلەردەن، بیتەنلەردەن سوروشدوق،
Küsmüşdük de, Allah qoysa barışdıq,	کوسموشدوک دە، آللاه قویسا باریشدیق،
Bir de görüş qismet ola, olmaya,	بیر دە گؤروش قسمت اولا، اولمایا،
Ömürlerde fürset ola, olmaya .	عؤمورلەردە فرصت اولا، اولمایا .
88	۸۸
Burda xeyal méydanları génişdir,	بوردا خیال میدانلاري گئنیشدیر،
Dağlar daşlar bütün menle tanışdır,	داغلار داشلار بوتون منلە تانیشدیر،
Görcek meni Héyderbaba danışdı,	گؤرجەک مني حئیدەربابا دانیشدي،
Bu ne sesdir, sen âleme salıpsan?	بو نە سسدیر سن عالمە سالیپسان؟
Gel bir görek, özün harda qalıpsan ?	گل بیر گؤرەک، اؤزون هاردا قالیپسان؟
89	۸۹
Kecâveyle bu çaydan çox géçmişik,	کجاوەیلە بو چایدان چوخ گئچمیشیک،
Bu çéşmeden serin sular içmişik,	بو چشمەدەن سرین سولار ایچمیشیک،
Bu yoncalıqlarda kesip biçmişik,	بو یونجالیقلاردا کسیب بیچمیشیک،
Çepişleri qıdıqlayan günlerim,	چپیشلەري قیدیقلایان گونلەریم،
Çepiş kimi, oynaqlayan günlerim .	چپیش کیمي، اویناقلایان گونلەریم .
90	۹۰
Bu xermende “aradan xéyr” oynardıq,	بو خرمندە «آرادان خئیر» اویناردیق،
Cumalaşıp qarıncqa tek qaynardıq,	جومالاشیپ، قارینجقا تک قایناردیق،
Yavaş yavaş baxçalara ağnardıq,	یاواش یاواش باخچالارا آغناردیق،
Ağaclardan “çeling ağac” keserdik,	آغاجلاردان «چلینگ آغاج» کسەردیک،
Qoruqçunun qorxusundan eserdik .	قوروقچونون قورخوسوندان اسەردیک .

91	۹۱
Bu tövlede sarı inek doğardı,	بو طؤولەده ساري اينەک دوغاردي،
Xanım Nene’m inekleri sağardı,	خانيم ننەم اينەكلەري ساغاردي،
Ana iyisi dam duvardan yağardı,	آنا اييیسي دام دوواردان ياغاردي،
Men bizavı qucaqlardım qaçmasın,	من بيزاوي قوجاقلارديم، قاچماسين،
Diyerdi bax, bayda dolup daşmasın .	دييەردي باخ، بايدا دولوپ داشماسين .
92	۹۲
Bu damlarda çoxlu “cızıq” atmışam,	بو داملاردا چوخلو «جيزيق» آتميشام،
Uşaqların aşıqların utmuşam,	اوشاقلارين «آشيق»لارين اوتموشام،
Qurquşumlu saqqa alıp satmışam,	قورقوشوملو ساققا آليپ ساتميشام،
Uşaq néce héç zad ilen şad olar?	اوشاق نئجه هئچ زاد ايلەن شاد اولار؟
İndi bizim qemi tutmur dünyalar .	ايندي بيزيم غمي توتمور دونيالار .
93	۹۳
Mekteb qalır, uşaqlar ders alırlar,	مکتب قالير، اوشاقلار درس آليرلار،
Héy yazırlar, héy pozurlar, yalırlar,	هئي يازيرلار، هئي پوزورلار، ياليرلار،
Mollabrahım özü, évi qalırlar,	موللابراهيم اؤزو، ائوي قاليرلار،
Amma bizim yoldaşlardan qalan yox,	آمما بيزيم يولداشلاردان قالان يوخ،
Bunlardan bir bizi yada salan yox .	بونلاردان بير بيزي يادا سالان يوخ .
94	۹۴
Bir vaxtında bu mekteb pergar idi,	بير واختيندا بو مکتب پرگار ايدي،
Bir Müseyyib, bir Memdesen var idi,	بير مسيّب، بير ممدەسەن وار ايدي،
Biri xelfe, biri verzişkar idi.	بيري خلفه، بيري ورزيشكار ايدي.
Axund bizle oynamağa géderdi,	آخوند بيزله اويناماغا گئدەردي،
Özü bize oynamaq öyrederdi .	اؤزو بيزه اويناماق اؤيرەدەردي .
95	۹۵
Dédim balam, o Memdesen nolupdur?	دئديم بالام، او ممدەسەن نولوپدور؟
Me'lum oldu, tifil bala ölüpdür,	معلوم اولدو، طيفيل بالا اؤلوپدور،
Ne var, ne var, burnundan qan gelipdir,	نه وار، نه وار، بورنوندان قان گليپدير،
Bir yél esir, baxırsan Memdesen yox,	بير يئل اسير، باخيرسان ممدەسەن يوخ،
Bu kendde bir burun qanı kesen yox .	بو كندده بير بورون قانين كسەن يوخ .
96	۹۶
Dédim diyin, Müseyyib’e ne geldi?	دئديم دیيين، مسيّبه نه گلدي؟
Qulam gördüm ağlar göz ile güldü,	غولام گؤردوم آغلار گؤز ايله گولدو،
Dédi: “O da bahalıq düşdü, öldü”	دئدي او دا، باهاليق دوشدو، اؤلدو
Dédim yazıq, bizle hasıl bölenler,	دئديم يازيق، بيزله حاصيل بؤلەنلەر،
Bitiminde aclarından ölenler .	بيتيمينده آجلاريندان اؤلەنلەر .
97	۹۷
Bu mektebde şé'rin şehdin dadmışam,	بو مکتبده شئعرين شهدين دادميشام،
Axund’un ağzından qapıp utmuşam,	آخوندون آغزيندان قاپيپ اوتموشام،
Gahdan da bir Axund’u aldadmışam,	گاهدان دا بير آخوندو آلداتميشام،
Başım ağrır diyip qaçıp gétmişem,	باشيم آغرير دییيپ، قاچيپ گئتميشەم،
Baxçalarda gédip gözden itmişem .	باخچالاردا گئديپ گؤزدەن ايتميشەم .
98	۹۸
Azad olanda mektebden çıxardıq,	آزاد اولاندا مکتبدەن چيخارديق،
Hucum vérip bir birini sıxardıq,	هجوم وئريپ، بير بيريني سيخارديق،
Yolda her ne geldi vurup yıxardıq.	يولدا هر نه گلدي، ووروپ ييخارديق.

Uşaq déme, ipin qırmış dana dé,	اوشاق دئمه، ایپین قیرمیش دانا دئ،
Bir dene de déme, elli dene dé .	بیر دنه ده دئمه، اللي دنه دئ .
99	۹۹
Melik Niyaz itgin gédip, yox olup,	ملیک نییاز ایتگین گئدیپ، یوخ اولوپ،
Emir Aslan sekte ile yıxılıp,	امیر آسلان سکته ایله ییخیلیپ،
Here qaçıp bir derede sıxılıp,	هره قاچیپ، بیر درەده سیخیلیپ،
Çörek qemi çıxıp xalqın ayına,	چؤرەک غمي چیخیپ خالقین آیینا،
Herkes qalıp öz canının hayına .	هرکس قالیپ اؤز جانینین هاییینا .
100	۱۰۰
Kendli yazıq çıraq tapmır yandıra,	کندلي یازیق چیراق تاپمیر یاندیرا،
Görüm sizin berqiz qalsın andıra	گؤروم سیزین برقیز قالسین آندیرا
Kim bu sözü erbablara qandıra,	کیم بو سؤزو اربابلارا قاندیرا،
Nedir axır bu milletin günahı?	نەدیر آخیر بو میللتین گوناهي؟
Tutsun sizi görüm mezlumlar ahı .	توتسون سیزي گؤروم مظلوملار آهي .
101	۱۰۱
Her ne alır baha vérir qiymeti,	هر نه آلیر باها وئریر قیمتي،
Ucuz feqet ekinçinin zehmeti,	اوجوز فقط اکینچي‌نین زحمتي،
Bitenden artıq biçenin ücreti	بیتەندەن آرتیق بیچەنین اجرتي
Kend uşağı gédir yolda işleye,	کند اوشاغي گئدیر یولدا ایشلەیه،
Orda belke qendi tapa dişleye .	اوردا بلکه قندي تاپا، دیشلەیه .
102	۱۰۲
Kendli gelin kimi dünyanı bezer,	کندلي گلین کیمي دونیاني بزەر،
Öz avradı yamaq yamağa düzer,	اؤز آورادي یاماق یاماغا دوزەر،
İyne bezer xalqı, özü lüt gezer.	ایینه بزەر خالقي، اؤزو لوت گزەر.
İndi de var çarşabları, albaxdır,	ایندي ده وار چارشابلاري، آلباخدیر،
Uşaqların qıç paçası çıplaqdır .	اوشاقلارین قیچ پاچاسي چیپلاقدیر .
103	۱۰۳
Bu baxçada aş teresi ekerdik,	بو باخچادا آش ترەسي اکەردیک،
Héy su açıp kerdiye göz tikerdik,	هئي سو آچیپ، کردییه گؤز تیکەردیک،
Çıxmaq hemin derip aşa tökerdik.	چیخماق همین دریپ، آشا تؤکەردیک.
Fınqılışlar qaşıqlardan aslanır,	فینقیلیشلار قاشیقلاردان آسلانیر
Yağlı désem quru ağzın ıslanır .	یاغلي دئسەم قورو آغزین ایسلانیر .
104	۱۰۴
Bu döşlerde quzuları yayardıq,	بو دؤشلەرده قوزولاري یایاردیق،
Axmasınlar ulduz tekin, sayardıq,	آخماسینلار اولدوز تکین، سایاردیق،
Quşqovanı çekip daşa dayardıq,	قوش‌قوواني چکیپ داشا دایاردیق،
Quşqovan da éle bil ki, qabandır,	قوش‌قووان دا ائیله بیل کي، قاباندیر،
Qurt uzaqdan diyer bes ki, çobandır .	قورت اوزاقدان دییەر بس کي، چوباندیر .
105	۱۰۵
Xanım Nene'm naxoş olan il idi,	خانیم ننەم ناخوش اولان ایل ایدي،
Qış var iken külek idi, yél idi,	قیش وار ایکەن کولەک ایدي، یئل ایدي،
Qış da çıxdı yağış idi, sél idi.	قیش دا چیخدي، یاغیش ایدي، سئل ایدي.
Yük yapını héy çatırdıq ki, gédek,	یوک یاپیني هئي چاتیردیق کي گئدەک،
Sél çımxırıp mecbur idik qayıdaq .	سئل چیمخیریپ، مجبور ایدیک قاییداق .
106	۱۰۶
Nisan düşdü, biz de düşdük yağışa,	نیسان دوشدو، بیز ده دوشدوک یاغیشا،

Kim bacarar séller ile boğuşa,	کیم باجارار سئللەر ایله بوغوشا،
Héy diyirdik belke yağış yığışa,	هئي دییيردیک بلکه یاغیش ییغیشا،
Bala Kişi, faytonçumuz gelmişdi,	بالاکیشي، فایتونچوموز گلمیشدي،
İmamiye qehvesinde qalmışdı	امامیّه قهوەسینده قالمیشدي
107	۱۰۷
Bu zemide gédip gözden iterdik,	بو زمیده گئدیپ گؤزدەن ایتەردیک،
Tonqal qurup sütülleri üterdik,	تونقال قوروپ، سوتوللەري اوتەردیک،
Diyip gülmek muradına yéterdik,	دییيپ گولمەک مورادینا یئتەردیک،
Él de gülsün, muradına yétişsin,	ائل ده گولسون، مورادینا یئتیشسین،
Üreklerin yaraları bitişsin .	اورەکلەرین یارالاري بیتیشسین .
108	۱۰۸
Xalvarçılar burda xalvar daşırdı,	خالوارچیلار بوردا خالوار داشیردي،
Bu küllükden ulaqlar dırmaşırdı,	بو کوللوکدەن اولاقلار دیرماشیردي،
Séller kimi né'met aşıp daşırdı,	سئللەر کیمي نعمت آشیپ داشیردي،
Her iş déseydin her kime görerdi,	هر ایش دئسەیدین هر کیمه گؤرەردي،
Can dermanı isteyeydin, vérerdi .	جان درماني ایستەیەیدین، وئرەردي .
109	۱۰۹
İndi beşer ac qurt tekin uduxup.	ایندي بشر آج قورت تکین اودوخوپ.
Çömbelenti göz qıcırdıp duruxup.	چؤمبەلەنتي گؤز قیجیردیپ، دوروخوپ.
Baxırlar ki, görsünler kim sınıxıp?	باخیرلار کي، گؤرسونلەر کیم سینیخیپ؟
Tökülsünler onun leşin yırtsınlar,	تؤکولسونلەر اونون لشین ییرتسینلار،
Here bir diş ensesinden qırtsınlar .	هره بیر دیش انسەسیندەن قیرتسینلار .
110	۱۱۰
Héyderbaba, sende defîneler var,	حئیدەربابا، سنده دفینەلەر وار،
Dağlar vediesi, xezîneler var,	داغلار ودیعەسي، خزینەلەر وار،
Amma sene benzer de sîneler var,	آمما سنه بنزەر ده سینەلەر وار،
Bu sîneler dağlar ile danışır,	بو سینەلەر داغلار ایله دانیشیر،
Dağlar kimi göyler ile qonuşur .	داغلار کیمي گؤیلەر ایله قونوشور .
111	۱۱۱
Gör hardan men sene saldım nefesi?	گؤر هاردان من سنه سالدیم نفسي ؟
Dédim qaytar sal âleme bu sesi,	دئدیم قایتار سال عالمه بو سسي،
Sen de yaxşı Sîmurq étdin megesi,	سن ده یاخشي سیمرغ ائتدین مگسي،
Sankı qanat vérdin yéle, nesîme,	سانکي قانات وئردین یئله، نسیمه،
Her terefden ses vérdiler sesime .	هر طرفدەن سس وئردیلەر سسیمه .
112	۱۱۲
Héyderbaba, seni veten bilimişdim,	حئیدەربابا، سني وطن بیلمیشدیم،
Veten diyip baş götürüp gelmişdim,	وطن دییيپ، باش گؤتوروپ گلمیشدیم،
Seni görüp göz yaşımı silmişdim,	سني گؤروپ گؤز یاشیمي سیلمیشدیم،
Halbuki lap qemli qürbet sendeymiş,	حالبوکي، لاپ غملي غربت سندەیمیش،
Qara zindan, acı şerbet sendeymiş .	قارا زیندان، آجي شربت سندەیمیش .
113	۱۱۳
Kim qaldı ki, bize buğun burmadı,	کیم قالدي کي، بیزه بوغون بورمادي ،
Altdan altdan bize kelek qurmadı,	آلتدان آلتدان بیزه کلەک قورمادي،
Bir merd oğul bize havar durmadı,	بیر مرد اوغول بیزه هاوار دورمادي،
Şéytanları qucaqlayıp gezdiz siz,	شیطانلاري قوجاقلاییپ، گزدیز سیز،
İnsanları ayaqlayıp ezdiz siz .	اینسانلاري آیاقلاییپ، ازدیز سیز .

114	۱۱۴
Duvar ucaldı, gün bize düşmedi,	دووار اوجالدي، گون بيزه دوشمه‌دي،
Zindan qaraldı, göz gözü séçmedi,	زيندان قارالدي، گؤز گؤزو سئچمه‌دي،
Gündüz gözü menim lampam géçmedi,	گوندوز گؤزو منيم لامپام گئچمه‌دي،
Sél de basdı, évmiz dolup göl oldu,	سئل ده باسدي، ائوميز دولوپ گؤل اولدو،
Çox yazığın évi çönüp çöl oldu .	چوخ يازيغين ائوي چؤنوپ چؤل اولدو .
115	۱۱۵
Evvel başı menden istiqbal étdiz	اوّل باشي مندن ايستيقبال ائتديز
Sondan çönup işimde ixlal étdiz,	سوندان چؤنوپ ايشيمده ايخلال ائتديز،
Öz zennizce üstadı iğfal étdiz,	اؤز ظنّيزجه اوستادي ايغفال ائتديز،
Aybı yoxdur, géçer géder, ömürdür,	عايبي يوخدور، گئچه‌ر گئده‌ر، عؤموردور،
Qış da çıxar, üzü qara kömürdür .	قيش دا چيخار، اوزو قارا كؤموردور .
116	۱۱۶
Menim yolum mehebbet caddesiydi,	منيم يولوم محبّت جادّه‌سي‌يدي،
Son sözlerim Haqq'ın irâdesiydi,	سون سؤزله‌ريم حاقّين ايراده‌سي‌يدي،
Mehebbetin risâlet ve'desiydi,	محبّتين رسالت وعده‌سي‌يدي،
Yoxsa mende bir kes ile qerez yox,	يوخسا منده بير كس ايله غرض يوخ،
Siyâset adlı mende bir merez yox .	سياست آدلي منده بير مرض يوخ .
117	۱۱۷
Haq ne diyir? Küfre qarşı gétmeyiz,	حاق نه دييير؟ كفره قارشي گئتمه‌ييز،
Nurdan çıxıp zülmet içre itmeyiz,	نوردان چيخيپ ظلمت ايچره ايتمه‌ييز،
Fırıldağa fırfıra tek bitmeyiz,	فيريلداغا فيرفيرا تک بيتمه‌ييز،
Gördüz de ki olmadı küfrün dibi,	گؤردوز ده كي اولمادي كفرون ديبي،
Pul da vérse almağa tikmiş cibi .	پول دا وئرسه، آلماغا تيكميش جيبي .
118	۱۱۸
Şéytan bizim qiblemizi çönderip,	شيطان بيزيم قبله‌ميزي چؤنده‌ريپ،
Allah diyen yoldan bizi dönderip,	آللاه دييه‌ن يولدان بيزي دؤنده‌ريپ،
İlanlı çéşmeye bizi gönderip,	ايلانلي چشمه‌يه بيزي گؤنده‌ريپ،
Minnet qoyur ki, arxınız nehr olup,	منّت قويور كي، آرخينيز نهر اولوپ،
Biz görürürk, sular bize zehr olup .	بيز گؤروروک، سولار بيزه زهر اولوپ .
119	۱۱۹
Héyderbaba, giléylikden ne çıxar?	حئيده‌ربابا، گيلئيليكده‌ن نه چيخار ؟
Zülmün évin sebr-ü tehemmül yıxar.	ظلمون ائوين صبر و تحمّل ييخار.
Derviş olan sebrin elin berk sıxar.	درويش اولان صبرين الين برک سيخار.
Gel qayıdaq cıxaq Ağa Düzü'ne,	گل قاييداق، چيخاق آغا دوزونه،
Géçek gine mehebbetin sözüne .	گئچه‌ک گينه محبّتين سؤزونه .
120	۱۲۰
Déne uşaq birbiriyle saz olsun,	دئنه اوشاق بيربيري‌يله ساز اولسون،
Belke bu qış bir de çönüp yaz olsun,	بلكه بو قيش بير ده چؤنوپ ياز اولسون،
Çay çemenler ördek olsun, qaz olsun,	چاي چمه‌نله‌ر اؤرده‌ک اولسون، قاز اولسون،
Biz de baxıp ferehlenip bir uçaq,	بيز ده باخيپ، فرحله‌نيپ بير اوچاق،
Sınıq salxaq qanatları bir açaq .	سينيق سالخاق قاناتلاري بير آچاق .
121	۱۲۱
Bu baxçadan alçaları dererdik,	بو باخچادان آلچالاري دره‌رديک،
Qış adına çıxıp damda sererdik,	قيش آدينا چيخيپ، دامدا سره‌رديک،
Héy de çıxıp yalandan çöndererdik,	هئي ده چيخيپ يالاندان چؤنده‌ره‌رديک،

Qış zumarın yayda yiyip doyardıq, Bir külli de xalqa minnet qoyardıq . 122 Évler qalır, év sâhibi yox özü, Ocaqların ancaq ışıldır közü, Gédenlerin az çox qalıpdır sözü, Bizden de bir söz qalacaq, ay aman ! Kimler bizden söz salacaq, ay aman ! 123 Bizden sonra kürsülerin tavında, Kendin nağıllarında, söz savında, Qarı Nene'nin çaxmağında, qovunda, Héyderbaba, özün qatar sözlere, İçgi kimi xumar vérer gözlere . 124 Aşıq diyer bir nazlı yar var ımış, Éşqinden odlanıp yanar var ımış, Bir sazlı sözlü Şehriyar var ımış, Odlar sönüp onun odu sönmeyip, Felek çönüp onun çerxi çönmeyip . 125 Héyderbaba, alçaqların köşk olsun, Bizden sonra qalanlara éşq olsun, Géçmişlerin gelenlere meşq olsun, Övladımız mezhebini danmasın, Her içi boş sözlere aldanmasın 1964	قیش زومارین یایدا ییییپ دویاردوق، بیر کلّي ده خالقا منّت قویاردیق . ۱۲۲ ائولر قالیر، ائو صاحبي یوخ اؤزو، اوجاقلارین آنجاق ایشیلدیر کؤزو، گئدنلرین آز چوخ قالیپدیر سؤزو، بیزدن ده بیر سؤز قالاجاق، آي آمان ! کیملر بیزدن سؤز سالاجاق، اي آمان ! ۱۲۳ بیزدن سونرا کورسولرین تاویندا، کندین ناغیللاریندا، سؤز ساویندا، قاري ننه‌نین چاخماغیندا، قوووندا، حئیدربابا اؤزون قاتار سؤزلره، ایچگي کیمي خومار وئرر گؤزلره . ۱۲۴ آشیق دییر بیر نازلي یار وار ایمیش، عئشقیندن اودلانیپ یانار وار ایمیش، بیر سازلي سؤزلو شهریار وار ایمیش، اودلار سؤنوپ، اونون اودو سؤنمه‌ییپ، فلک چؤنوپ، اونون چرخي چؤنمه‌ییپ . ۱۲۵ حئیدربابا، آلچاقلارین کؤشک اولسون، بیزدن سونرا قالانلارا عئشق اولسون، گئچمیشلرین گلنلره مشق اولسون، اؤولادیمیز مذهبیني دانماسین، هر ایچي بوش سؤزلره آلدانماسین . ۱۹۶۴

حئیدربابایا سلامدا گئچن نئچه کلیمه و ترکیب:

آ: «آغا» کلیمه‌سینین قیسالدیلمیشیدیر (آمیر غافار: آغا میر غافار). «آبجی» کیمی: آغا+باجی

آغناماق: تؤکولمه‌ک، ریختن، افتادن، غلتیدن در خاک

آلباخ: اوجوز قوماش دئمه‌کدیر. «آل» و «باخ» فئعلله‌ری کؤکوندن اولوشموشدور.

آهیل: عاقیللی. عره‌بجه «عاقل»ده‌ن

آی: تورکجه‌ده اسکی اولان بیچیم بودور. «ائی» یئنی اورتایا چیخان بیچیمدیر.

ات جان: بدن، وجود. اسکی تورکجه‌ده «اتاؤز» ترکیبی کیمی. بورادان «اتلی جانلی» ترکیبی ده تؤره‌دیلمیشدیر.

اودوخماق: اوتقونماق

ایچگی (ایشگی): مشروب

اییسی: اییسی. «ایی» کؤکونه قوشا ییه‌لیک اکی گلمیشدیر: اییسی: ایی+ی+سی. «شنگولوسو» کیمی: شنگول+و+سو

بوغون: بیییغین

تاو (توو): ایسی، ایسیجاق

توفاق: کؤکه‌نی عره‌بجه «اتّفاق» کلیمه‌سی، یا دا آنلامی کیچیک اوجاق اولان تورکجه «توفاق» کلیمه‌سیدیر. «اوجاق» کلیمه‌سینین بیر آنلامی عاییله و خانداندير. «توفاغی داغیلماق»، اوجاغی و عاییله‌سی، خاندانی داغیلماق دئمه‌کدیر. فارسجادا تورک کؤکه‌نلی «دوده» کلیمه‌سی ده عئینی آنلامدادير و اوجاقدان قالخان توتسو (دود) ده‌ن اسینله‌نه‌ره‌ک یاپیلمیشدیر.

تئشی: الده یون اه‌ییرمه‌ک اوچون ایشله‌دیله‌ن آیقیت، آلتی برای نخریسی دستی (احتمالا همریشه با دئشمه‌ک)

خجه‌: «خدیجه»نین تورکجه‌له‌شدیریلمیشی.

جاهیل: گنج. عره‌بجه «جاهل»ده‌ن.

جه‌وجیک: آغیز چئوره‌سینده دوداقلارین بیر بیری ایله بیرله‌شدییی یئر، کنج لبها. (ججی، ججیک، جؤجی، جؤجو، جؤجوک، جؤوجه، جه‌وجی، جه‌وجه، جه‌وجه‌ک، جَهه‌نگ، جورجو، جورجه‌ک، جوزه، ...، اویغورجادا جاویغای cavığay)

جومالاشماق: کومالاشماق، کومه‌له‌شمه‌ک، بیر یئره ییغیشماق و توپلانماق، عره‌بجه جمعه-جومایا (توپلانما گونو) بنزه‌شه‌رک کومه‌له‌شمه‌ک- کومالاشماق- جومالاشماق اولموشدور. «کومه»: مجموعه، دسته...

جوننه‌مرگ: اصلی فارسجا «جوان مرگ» ترکیبیدیر.

چای چیمه‌ن: اصلی «چاییر چیمه‌ن»دیر. چاییر: مَرغ، چمنزار

چلینگ: چلیک (توفه‌نگ-توفه‌ک کیمی)، قطعه‌ی چوب، شاخه‌ی بریده شده. «چیلینگ آغاج» («چلیک چوماق») اویونوندا.

خینا: حنا

دوروقماق: دوراقلاماق، دورماق، مکث کردن

دولاییی: اطراف

سازاق: ایسلیق و فیشقا چالان سویوق، سویوق ایسلیغی، «ساز» کلیمه‌سینده‌ن کوکه‌ن آلمیشدیر

ساققا: قاپ درشت که در قاپ‌بازی سایر قاپها را با آن می‌زنند

سالخیق: «سالخاماق» فئعلینده‌ن (گه‌وشه‌دیپ سارخماق. شل و آویزان شدن)

شاخاندا: اصلی «چاخاندا»دیر. «چاخماق»: برق و جرقه زدن

شاخسئی: «شاه حوسئین» ترکیبینین بیرله‌شدیریلیپ قیسالدیلمیشیدیر.

قاری: یاشلی قادین

قارینجا: اصلی «قارینجقاق». تورک‌ائلی‌نین گونئی لهجه‌له‌رینده «قارینجقا»- «قارینچا»، قوزئی لهجه‌له‌رینده «قاریشقا»، تورکییه‌ده «قارینجا» اولموشدور.

قوو (قاو): فتیله آتش‌زنه

کیریتمه‌ک (کیریتماق): سوسدورماق، کرخت و بی‌حس کردن. بورادان «کیریق» (کیریخ -کیریخت) و «کیریقماق» (کیریخماق) تؤره‌میشدیر.

.گینه‌ن: .گیله‌ن، بویروق سون‌اکی، پسوند امر دوم شخص مفرد

گورولدادی: گورولده‌دی

مشداجَلی: «مشَدی حاج علی» آدینین بیرله‌شدیریلیپ قیسالدیمیشیدیر

مَلکامیت: «مَلَکَ الموت» ترکیبینین لهجه سؤیله‌نیشیدیر، عزراییل

ممده‌سه‌ن: «ممه‌دحسه‌ن»ین قیسالدیلمیشیدیر

نزیک: نوعی نان

هاوار: کسی که به فریاد کمک برسد، یار و هوادار. عره‌بجه «خبر» کلیمه‌سینده‌ن.

های (هوی، هوو): فریاد کمک. اسکی تورکجه «کوی» کلیمه‌سی ایله ایلگیلی اولابیله‌ر.

هجی: «هَجَر» آدینین قیسالدیمیشیدیر.

هره: هر یک، فارسجا «هر»ده‌ن، هر بیر آنلامیندادير

هؤولەسەک: اصلی ایتدەن قورخار کیمی هولکموش آنلامیندا اولان فارسجا «حولِ سگ» ترکیبی اولابیلەر. یا دا ″هول″ کؤکونه «تلەسیک» کیمی بیر کلیمەنین ائتگیسی ایله، تورکجه «.سەک، .ساق» اکی آرتیریلاراق یاپیلمیش بیر کلیمەدیر. («سەک-ساق» اکی: یوکسەک، تومسەک، دیرسەک، باغیرساق، ساوساق، سارساق، قورساق، داغساق، قومساق، اویساق، ...)
یاد گئدیبەن: یادا گئدیبەن

اؤلچون تورکجه- حئیدەربابایا سلام‌داکی لهجه اؤرنەکلەری

قارا (قره)، قارالدی (قرلدی)، آغاج (آغاش)، قیلیج (قیلیش)، سئچدی (سئشدی)، قاچدی (قاشدی)، چارداق (چارداخ)، بولاق (بولاخ)، اوشاق (اوشاخ)، سازاق (سازاخ)، قویاق (قویاخ)، گئدەک (گئداخ)، گولو (گولی)، اولدو (اولدی)، بوزو (بوزی)، قولو (قولی)، دونیادیر (دنیادی)، یئتیمدیر (یئتیمدی)، آماندیر (آماندی)، اوردادیر (اوردادور)، سنین (سنون)، یانین (یانون)، ائدین (ائدون)، قایتار (قیتر)، قییقاج (قئیقاج)، قایا (قیه)، اوخویایدیم (اوخوئیدیم)، سولایدیم (سولئیدیم)، آریخلاییپ (آریخلییب)، چاووش (چوووش)، داوشان (دووشان)، ساو (سوو)، ساواردیق (سوواردوخ)، دلی‌ساو (دلی سوو)، قاوزاناردی (قووزاناردی)، قاوورقا (قوورقا)، سووقات (سؤقت)، جەوجیک (جؤجی)، سئوەنده (سؤینده)، اوفوقلارا (افقلره)، هایوا (هئیوا)، حاییف (حیف)، عاییب (عیب)، حایوان (حیوان)، گئچەرلەر (گئچللر)، ایچەرلەر (ایچللر)، سوندان (سوننان)، دامدان (دامنان)، سندەن (سنّن)، چیتلاردیق (چیتداردیق)، چاتلاردیق (چاتداردیق)، توتسو (توسسی)، گلەمیر (گلەممیر)، گلەمەدیم (گلەممەدیم)، گلەمەسەک (گلەممەسەک)، قاپماسی (قاپپاسی)، نئیلەییر (نیلیور)، چئینەییر (چئینیور)، قایناییر (قئینیور)، ککلیک (کهلیک)، دالینی (دالیوی)، سونرا (سورا)، گئچدی (کئچدی)، کند (کت)، آخوت (آخوند)، بیراخماز (بوراخماز)، انیپ (یئنیپ)، چیپلاق (چیلپاق)، یاپراق (یارپاق)، شپ چرەزی (شب چرەسی)، دیکەلسین (دیککەلسین)، ائیلەیەنده (ائلییەنده)،....